

Képernyő

Miért? — avagy egy siker titkai

Miért volt ekkora sikere Dömölky János *Miért?*-jének? A második műsorban, december 15-én sugárzott tévéfilmet szokatlan fűgességgel megismételték kedden, a mindenkinek „elérhető” egyes programban, főműsoridőben. Az író-rendező Dömölky dokumentumokon alapuló művéről azóta is számos, a felsőfokú dicséretben bővelkedő kritika látott napvilágot, az adás másnapján pedig izgatott, „élmény után”-hangulatú beszélgetések témája volt — villamoson, buszon, munkahelyen, mindenütt. Rosszmájú amatőr-kritikus ismerősöm szerint a hatás azért lehetett ilyen elementáris, mert a sok símaszajú, valódi konfliktusoktól mentes mai témájú tévé-, színház- és mozidarabokhoz szokott közönséget túlságosan váratlanul, az elfogulatlan értékeléshez felkészületlenül érte ennyi valóságúság és kendőzetlen igazmondás.

Szó ami szó, a *Miért?* valóban hatott az újdonság erejével is. Nem arra gondolok, hogy soha ilyesféle történetekről, vagy figurákról nem hallottunk eddig, pusztán arra: egyik kezünkön megszámlálhatjuk, hányszor szervültek művészetté és tárdódtak az ország legszelebb nyilvánosságára elé a hétköznapi helyi (vállalati, műhelyi, brigád, lakás, emberen belüli) vérlázító eseményei. Szükszavú jelenetek, jegyzőkönyvek, igazgatói kihallgatások, magnófelvételek őrizhetik őket, mint szereplőket a seibeiket. Ki-ki a magáét, szótlanul és egyre keserűbben, mind nehezítve a valamennyiünk érdekében álló gyógyítást.

Dömölky tévéfilmjét úgy is tekinthetjük, mint egy lépést ezért a közös érdekű gyógyulásért. Amely tudva-levően a bajok kíméletlenül szigorú feltárással indulhat. Nyilvánvalóan ez a becsületes szándék vezette a rendezőt, amikor fittyet hányva tévés-dramaturgiai hagyományoknak, széttereztetett filmet engedett ki a kezéből. Hagyta, hogy a képernyő maga az összekuszálódott valóság töltse be, nem is próbálkozott a megsimítással (mint sokan mások, egyébként szintén jó szándékkal, a tisztább kép reményében). Persze, akár egy mozaik természetes, belső feszültsége, a filmé is csak úgy érvényesülhetett, hogy az anyag-megkövetelte törvények, rendező elvek természetük szerint működhetnek a valóságdarabok és a filmi fikciók ötvözésekor. Magyarán: a film szokatlan formája impozáns szerkesztői, alkotói tudatosságról is árulkodik.

És tovább? Miért volt ekkora a siker? A *Miért?* korántsem csak a fiatal munkásné kálváriájáról szól. (Bár ez is megér egy filmet, mondhatnánk beidegződéseink szerint, nem tudván menekülni kerek, egész kis filmtörténetekben való gondolkodási szokásunktól. Pedig éppen most bizonyították be, hogy amint sohasem kerek történeteket produkál a valóság, hanem összefüggések, okok-okozatok láncát, úgy teheti ezt a műalkotás is.) A film anélkül, hogy a sokat fog, keveset markol fenyegető hibájába esne, íráspans, feszes drámai képeket sorakoztat, életünk

számos visszas jelenségére vetít éles, lényegig hatoló, tiszta látást biztosító fényeket. Gondoljunk a textilüzem brigádjának látogatására a „patronált”, állami gondozott kislányhoz. A vállalás a vállalásért jól ismer, kártekonny gyakorlata itt maradandó ellenszenvet kelte lepleződik le, egyúttal pedig — az elcsattant pofonnal — szívbemarkolóan dokumentálódik az is, hogy egy nem a maga helyén munkálkodó pedagógussal a társadalmi felelősséggel létrehozott gondozottság állapota sem fenéki tejfel. (Bármiilyen furcsán hat a dokumentumszerű játék kapcsán jelképiségről beszélni, meg kell itt jegyeznünk: az említett pofon-kép az egész film lényegi mondanóját is súríti. Ismerjük, elítéljük az apróbb-nagyobb visszasszágokat; a rossz beidegződésekből, a szellemi tunyaságból, a szocialista munka- és életnormák nem teljes elsajátításából fakadó, embert sértő döntéseket és tetteket; a nemtörődömség következményeit; de arra ritkán gondolunk, hogy mindez alig jóvátehető tragédiákat, emberek belső meghasonlottságát okozhatja.)

Folytathatjuk a sort az „avagy a tévések elmentek” nagyon valóságos és hátborzongató jelentéseivel. Nemcsak arról, hogy a nyilvánosságnak festett világaink is vannak, hanem hogy valamilyen ördögi mechanizmusok kötelező ereje által mi magunk, szándékunk ellenére is „befestődünk” idővel olyanra, mint a környezetünk. (Az igazgató moralizál a kamera előtt, majd erkölcsi elvei szerint, jogosan felháborodik a fiatalasszony fizetés-ügyein — de az intézkedéseit nem hajtják végre.)

Telitalálatok azok a képek, amelyek a „más” emberről szólnak: az irodában nemcsak a „kétkezi és adminisztratív” korántsem általános egymást nem értéséről van szó, hanem a „nem olyan, mint mi”-teremtette, jóval általánosabb konfliktushelyzetről. De a filmnek

szinte valamennyi, klasszikusan egyénített figurája a hasonlóan sokatmondó magatartásformák hordozója. Szilágyi Tibor a tipikusan kreatív állásban, a munkaver-seny-csoport vezetőjeként nem győzi éreztetni a saját pótolhatatlanságáról és feladatai nagyságáról való meggyőződését. Fontosságának teljes tudatában, a döntés nagy pillanatainak utólrhetetlenül hiteles pózában telfonál: piros szegfű, fehér szegfű és persze rózsaszínű is legyen a magas vendégnek. *Dégi István* jellegzetesen vezetésképtelen műhelyfőnöke foggal-körömmel, a neurózisig védi a posztját: amiből neki iskolája van, ahhoz ő ért, abba más emberfiának nincs beleszólása. *Horváth Sándor* az igazgató. *Molnár Piroska* a kálváriát járó munkásné. Mindkettőjük alakításáról „a színész szerepelt való azonosulásának tökéletes megoldásai” című tanulmány szólhatna.

Röviden meg kell emlékeznünk egyéb sikeres műsorokról, mert nem kis meglepetésünkre ezen a héten több ilyenrel szolgált a tévé. Reprezentatív, intelligensen szórakoztató volt *Réz Ádám* műsora *G. B. Shaw-ról*. A műsor két sikeres, fiatal színművész, *Piros Il-dikó* és *Huszi Péter* jutalomjátéka — sok-sok lehetőséggel képességeik, tehetségük megmutatására. Ezek közül csak alig néhányat „hagytak ki”. *Veres Péter* születésének évfordulóján róla és műveiről szót a *Nyitott könyv* csütörtökön. Sajnos nagyon késő este. Mi indokolta, hogy a nem túl népszerű NDK-sorozat, az *Akik nem tették le a fegyvert...* és a túl rosszul induló új fejtörő játék, a *Soha jobb kor!* megelőzze a *Veres Péter* műsört — rejtély! *Szász Péter* a *Lincoln Abraham álmai* című tévéjátékban rokonszenvesen kísérletezett formai újításokkal. Nem annyira a végeredménynek, inkább a kísérletező szándéknak örülhetünk.

Sulyok Erzsébet

A fiú, akit Saroltának hívtak

Halántékára rászáradt a puskagolyó ütötte sebből szivárgó vér. Fekszik egy fiú a zöld fűben. 1920 tavaszán.

Sándor Pál és Ragályi Elemér *Herkulesfürdői* emlék című filmjének utolsó képsorai. A főszerepet egy negyedéves szegedi medikus, Holman Endre játssza. Ő az a fiú, akit Galambos Saroltának hívnak ebben a történetben. Hivatására nézvést forradalmár, aki üldözött, a fehér terror pribékjei elől bujkál egy ápolónő-apáca mezében.

— A maszkom olyan jól sikerült — mondja nevével —, hogy a filmgyár büféjében többször is előfordult, hogy leszóltottak a srácok. Aztán persze azonnal tisztáztuk: félreértés; az apácaruhás lány orvostanhallgató és vőlegény.

— A kritikusok dicsérik ezt az alakítást...

— Ha így van, akkor ezt a rendezőnek, Sándor Pálnak, és a maszkmesternek köszönhetem.

— Gondolom, furcsa érzés először viszlantálni az embernek a saját mozdulatait a filmvászonról, hallani a hangját...

— A hang nemcsak az enyém. Az utószinkront Szakácsi Sándorral vették fel. Bevallom, néha én sem tudom, hogy mikor beszél ő, mikor én.

Holman Endre Szegváron született. Szentesre járt gimnáziumba. Játssz a Hor-

Havonta jelenik meg a KÓTA

A Kórusok Országos Tanácsának lapja, a KÓTA, januártól kezdve havonta jelenik meg. Az új havi folyóirat egy-egy száma 24 oldalra ad hírt a kórusok és amatőrzenekarok életének fontosabb eseményeiről, s az együttesek számára hasznos módszertani és ismeretterjesztő cikkeket is közöl. A folyóirat szól a közművelődés munkásaihoz, s az együtteseket fenntartó szervek és intézmények illetékes vezetőihez is, s részükre országos áttekintést ad az énekari, zenekari mozgalom elvi és gyakorlati kérdéseiről.

A KÓTA januári számának gazdag tartalmából: „Jog és kötelesség” (dr. Kiss Kálmán írása a közművelődési törvényről), „Gondolatok az Ady-év küszöbén” (Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző cikke), „Zenei stílus — előadóművészet” (Nagy Olivér írása a romantikáról, Ének-zenekari Híradó és még sok egyéb írás teszi változatossá, színesebbé a lapot.

Szakkörök kiállítása

Somogyi Károlyné felvétele

Lehet-e alkotónak nagyobb öröme, mint hogy munkáját kiállításra látja viszoni? A szőregi általános iskola 2024-es számú, Gábor Aron úttörőcsapatának nyolc szakkörében lázas igyekezettel készültek a kisdíjak a tegnapi délután megnyílt kiállításra. Tablók Szőreg történetéről és papírból eszékabált repülők, himzések és festett-ragasztott képek az úttörőélet eseményeiről, fából faragott virágkarók és vitorlások kicsinyített másai — díszek lesznek majd a tantermekben a pinceszobában kiállított tárgyak. A tudomány-technikai szemlének nevezett rendezvénysorozat négy napon át tantárgyi versenyekkel és játékos vetélkedőkkel folytatódik majd

Min dolgozik a Legfelsőbb Bíróság?

A konkrét ügyekben való ítélkezésen túl sokféle fontos jogi munkát végez a Legfelsőbb Bíróság, ahol az idei munkáról, a várható feladatokról tájékozódott az MTI igazságügyi tudósítója.

Változatlanul az a legfontosabb szerepe 1977-ben is a Legfelsőbb Bíróságnak, hogy — miként az Elnöki Tanácsnak a jogalkalmazás jogpolitikai irányelveiről szóló határozatában is megfogalmazták — érvényt szerezzen a szocialista törvényességnek, elősegítse annak a követelménynek a maradéktalan teljesítését, hogy az országban minden bíróság egységesen — a társadalmi, politikai és

gazdasági céljainak megfelelően — alkalmazza a jogszabályokat.

A törvényesség és a jogalkalmazás egysége érdekében a Legfelsőbb Bíróság — ismeretesen — elvi irányítást gyakorol az összes bíróság bírói működése és ítélkezése fölött. Evégből elvi döntéseket hoz és irányelveket állapít meg, amelyek a bíróságokra kötelező érvényűek. A büntető, a polgári, a gazdasági, a munkaügyi és a katonai kollégium aktusairól van itt szó. Ebben az esztendőben várható, hogy a Legfelsőbb Bíróság közléseket a büntetés-kiszabási gyakorlat érvényességét előmozdító irányelvét. Elvi döntés megfogalmazásán dolgoznak a népgazdaság elleni bűncselekmények — különösen az üzérkedés — elbírálásának az eddiginél egységesebbé tételéért. A bírósági eljárás gyorsítására lesz hivatott az az irányelv, amelyet a fel-lebbezési tárgyaláson hozott határozatokkal kapcsolatban, illetőleg az első fokú ítéletek kiegészítésének lehetőségéről formálnak meg. Foglalkozik továbbá a büntető kollégium a vagyon elleni és a devizagazdálkodást sértő bűncselekményekért történő büntetés-kiszabás gyakorlatával.

— Most már azt mondom, hogy jobb így. Középről látam a filmkészítés világát, de megszeretnem, annak ellenére, hogy eddigi életem legnagyobb élménye ez a forgatás volt, nos, megszeretnem nem sikerült. Az évfolyamtársaim irigykedtek rám, hogy csokolózhattam a világhírű olasz sztárral, *Carla Romanellivel*. Hát mondtam volna nekik, hogy milyen más dolog kamerák előtt és rendelésre csokolózni? *Romanelli* különben — s ez meglepett —, akkor sír, vagy akkor nevet, amikor csak akarja. Furcsa világ ez.

A filmen jól sikerült Holman Endre vizsgálja.

— Szerencsére jól sikerült az egyetlenem is. Túl vagyok a fül-, orr-, gégevizsgálaton és sikerült a beszámoló tudományos szocializmusból is. Sebész szeretnék lenni, jó sebész.

E. E.

elveinek — és az irányító jogpolitikai elveknek — a megvalósításáról és megtartásáról van szó.

Nem mindenki tudja, hogy a népgazdasági szinten legjelentősebb — az államközi kötelezettségek teljesítésével és a nagyberuházások, illetve a gyorsított beruházások megvalósításával összefüggő — szerződéses vitákat az e szerződések megszegése miatti szavatossági, kötbér- és kártérítési követelésre vonatkozó pereket, valamint a nagy összegű gazdasági bíróság kiszabása vegett tett indítványokat már első fokon is a Legfelsőbb Bíróság bírálja el. E tekintetben is tartalmasabbá teszi az elvi irányító tevékenységet azzal, hogy elemzi a gazdasági perek tapasztalatait, érdemi munkakapcsolatokat tart fenn a megyei (fővárosi) bíróságokkal, közvetlenül tájékozik tőlük az ítélkezés szakmai problémáiról. Elemzi az idén a gazdasági kollégium: miképpen tükröződik — különösen az érvényesítésére — a népgazdasági érdek a gazdasági perekben.

A munkajogi jogalkalmazás bírósági továbbfejlesztése érdekében a Legfelsőbb Bíróság munkaügyi kollégiumának most közvetlen feladataként szabta meg, hogy elemezze a munkához való joggal kapcsolatos kérdéseket. Ennek keretében a kollégium elsősorban a dolgozó nők jogi helyzetét vizsgálja meg, valamint a felmondás indokolásával összefüggő jogi problémákat kívánja megoldani. Foglalkozik a kollégium a munkafegyelem érvényesítését, a fegyelmi büntetés kiszabását előíró rendelkezések gyakorlatával. A csoport — és az egyéni érdekek összehangolására, a szocialista együttélés szabályainak megtartására, az állam-polgári fegyelem továbbbivaldítására.

Itt elsősorban a polgári törvénykönyv, továbbá a családjogi, a szövetkezeti és a polgári jogalkalmazással kapcsolatos más törvények alap-

róság teljes ülésén, (MTI)